

JEAN LOPEZ
OLIVIER WIEVIORKA

**MITURILE
CELUI DE-AL
DOILEA RĂZBOI MONDIAL**

EDIȚIA A II-A REVĂZUTĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Miturile celui de-al Doilea Război Mondial / sub coord. lui Jean Lopez și a lui Olivier Wiewiorka. – Ed. a 2-a, rev. – București: RAO Distribuție, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-006-146-5

I. Lopez, Jean (coord.)

II. Wiewiorka, Olivier (coord.)

94

RAO Distribuție
Str. Bârgăului nr. 9-11, sector 1, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JEAN LOPEZ, OLIVIER WIEVIORKA
Les Mythes de la Seconde Guerre Mondiale
Copyright © Perrin, un département d'Édi8, 2015
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba franceză:
Elena Arhire
prin GRAAL SOFT

© RAO Distribuție, 2016
Pentru versiunea în limba română

2019

Această carte, apărută în cadrul
Programului de sprijin pentru publicare „Nicolae Iorga“,
a beneficiat de susținerea Ambasadei Franței în România

ISBN 978-606-006-146-5

Cuprins

Introducere	9
1. Britanicii îl susțineau în unanimitate pe Churchill înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, de FRANÇOIS KERSAUDY	11
2. Înfrângerea din 1940 era inevitabilă de MAURICE VAÏSSE	29
3. Submarinele U-Boot ar fi putut întoarce soarta războiului de FRANÇOIS-EMMANUEL BRÉZET	41
4. Hitler a devansat un atac al lui Stalin de JEAN LOPEZ și LASHA OTKHMEZURI	49
5. Pearl Harbor, o victorie a japonezilor de PIERRE GRUMBERG	73
6. Rommel era un bun comandant de VINCENT ARBARÉTIER	83

7.	Feroviairi, vârf de lance al Rezistenței franceze și actori de frunte ai Eliberării de SÉBASTIEN ALBERTELLI	93
8.	Economia sovietică nu putea rivaliza cu potențialul industrial al Reichului de OLIVIER WIEVIORKA	102
9.	Montgomery, un general supraapreciat de DANIEL FELDMANN și CÉDRIC MAS	116
10.	Waffen-SS: soldați de elită de JEAN-LUC LELEU	127
11.	Al Doilea Război Mondial, o problemă exclusiv masculină de FABRICE VIRGILI	143
12.	Armata italiană era slab pregătită de HUBERT HEYRIÈS	161
13.	Pacificul, un teatru de luptă secundar de BENOIST BIHAN	179
14.	Debarcarea din Provence, o operațiune inutilă de CLAIRE MIOT	193
15.	Soldatul american nu știa să lupte de NICOLAS AUBIN	205
16.	Corpul expediționar francez în Italia: un sacrificiu inutil de JULIE LE GAC	222
17.	Bombardamentele aeriene au înfrânt Germania de PATRICK FACON	233
18.	Piloții kamikaze au murit degeaba de PIERRE-FRANÇOIS SOUYRI	249
19.	Franța a contribuit la victoria Aliaților de JEAN-FRANÇOIS MURACCIOLE	258
20.	Armele miraculoase germane ar fi putut schimba totul de PIERRE GRUMBERG	278
21.	Germania a pierdut războiul din cauza lui Hitler de BENOIST BIHAN	295
22.	Japonia a capitulat din cauza Hiroshimei de BRUNO BIROLI	309
23.	Ialta sau împărțirea lumii între cele Trei Mari Puteri de GEORGES-HENRI SOUTOU, membru al Institutului	326
	NOTE BIOGRAFICE ALE AUTORILOR	343

Introducere

Dacă al Doilea Război Mondial este din ce în ce mai cunoscut, grație cercetărilor sărguincioase ale istoricilor, nenumărate mituri rămân greu de demontat. Câte mișcări cultivate continuă să creadă că înfrângerea Franței în sumbrele zile ale anului 1940 era un dat al sortii, că Pearl Harbor a însemnat o victorie copleșitoare a Imperiului Japonez asupra Statelor Unite, că Rommel era un stratég subtil, că soldații americanii nu știau să lupte, că Hitler n-a făcut decât să devanzeze un atac al lui Stalin? Aceste câteva exemple – și lista e departe de a fi completă – compun un dicționar al ideilor luate de-a gata, care sunt totuși dezmințite de cele mai recente studii istoriografice.

Persistența acestor idei lipsite de o documentare corespunzătoare, chiar dacă nu sunt corecte, reflectă o problemă: în ciuda talentului lor, istoricii nu au reușit încă să aducă la cunoștința marilor public roadele muncii lor. De asemenea, problema confirmă că ravagiile propagandei din cel de-Al Doilea Război Mondial și-au exercitat efectele multă vreme după momentul înfrângerii forțelor reunite ale Axei. Căci imaginea „Vulpii deșertului“ luptând cu onoare, și povestea unei economii naziste care îmbina puterea și eficiența sunt chestiuni provenite direct din laboratoarele docto-rului Goebbels, devotatul ministru al Führerului, care s-a dedicat, pe tot parcursul anilor întunecăți, fabricării unor laude aduse atât

meritelor mareșalului Rommel, cât și talentelor doctorului Speer. Ulterior, marii lideri civili și militari ai Reichului, precum și conducătorii Japoniei, au evitat să risipească îndoilele și au preferat să prezinte războiul la care luaseră parte în cele mai agreabile culori, în loc să îl descrie respectând canoanele lucidității și veridicității. Astfel, niciunul dintre comandanții *Wehrmachtului* nu a recunoscut participarea trupelor sale la exterminarea evreilor din Europa, preferând să arunce crima pe umerii soldaților politici ai Führerului, organizația SS. Prin urmare, drumul spre adevăr a fost presărat cu dificultăți, lucru care explică de ce uneori a fost nevoie de un timp atât de lung pentru ca el să fie curătat.

Volumul de față își propune să restabilească unele fapte, revenind, pe parcursul a douăzeci și trei de capitole, asupra marilor mituri care, deși uneori au fost considerate drept adevăruri sfinte, nu sunt mai puțin eronate. Fără a dori să epuizeze toate problemele, lucrarea de față speră să le ofere cititorilor roadele celor mai recente cercetări. Punem pariu că rezultatele – adesea neașteptate – îi vor pasiona și, poate, îi vor surprinde. Acestea sunt, cel puțin, cele două dorințe pe care le exprimăm.

Jean LOPEZ și Olivier WIEVIORKA

1

Britanicii îl susțineau în unanimitate pe Churchill înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

de François KERSAUDY

La apariția și perpetuarea acestui mit au contribuit mai mulți factori; pe de o parte, mișcările și guvernele aflate, în timpul războiului, în exil la Londra, adesea divizate și izolate, nu aveau cum să nu fie influențate de fațada unanimității pe care o afișau gazdele lor britanice; pe de altă parte, *Memoriile de război* ale lui Churchill însuși, ignorând deliberat dezacordurile și disensiunile din interiorul și din afara guvernului său, au întărit această impresie, consolidată și mai mult de trecerea timpului; în cele din urmă, grație încheierii victorioase a războiului, cei care criticaseră desfășurarea acestuia s-au abținut, în general, să o recunoască.

Înainte de toate, este necesar să stabilim cine era vizat și în ce perioadă. Căci atunci când vorbim despre „britanici“, ne gândim imediat la opinia publică, dar aceasta include presa, Parlamentul, partidele, guvernul, Ministerul de Război și şefii de Stat-Major – și să nu-l uităm pe însuși monarhul. Faptul că Churchill a putut să conteze pe sprijinul constant și ferm al tuturor acestor actori, de la

începutul și până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, pare mult prea frumos ca să fie adevărat.

Oaia neagră din establishment

Între sfârșitul anului 1936 și începutul anului 1939, Winston Churchill este, fără îndoială, politicianul cel mai puțin popular din Marea Britanie – și, mai presus de orice, din interiorul propriului partid: din clipa în care părăsește *Shadow Cabinet* (Cabinetul din Umbră), la începutul anului 1931, după o divergență radicală pe tema Indiei, el devine „deputat conservator de opoziție“. Însă cu partidul lui, dar și cu toate celelalte partide, a fost în dezacord și pe tema dezarmării, a politiciei de apărare lacunare a guvernului, a pacifismului prim-ministrului Stanley Baldwin, apoi a politiciei de împăciuire a succesorului lui, Neville Chamberlain. Convingerile sale, exprimate și în Parlament, intervențiile lui în favoarea reînarmării, sprijinul acordat regelui Eduard al VIII-lea și opoziția fermă față de acordurile de la München l-au izolat dramatic din punct de vedere politic, astfel încât la sfârșitul anului 1938 nu mai poate conta decât pe doisprezece aliați în Camera Comunelor – dintre care cei mai mulți, de exemplu Anthony Eden și Alfred Duff Cooper, nu își arătau sprijinul decât în mod foarte discret... De asemenea, faptul că politica lui Neville Chamberlain după München s-a bucurat de aprobată guvernului, a partidelor, a presei aproape în unanimitate și a unei puternice majorități la nivelul opiniei publice britanice¹ explică, în mare parte, ostracizarea cu care se confruntă deputatul Churchill. Chiar în circumscripția lui din Epping, s-a format un puternic curent de lobby pentru a protesta împotriva atitudinii lui

¹ De la 52,8% în decembrie 1938 la 56,6% în aprilie 1939. (BIPO, Institutul Britanic al Opiniei Publice, 1938-1946, UK Data, Universitatea din Warwick, #53-57).

de opoziție față de acordurile de la München¹. Faptul că regele George al VI-lea însuși a ținut să își exprime susținerea față de politica lui Neville Chamberlain nu a făcut decât să accentueze sentimentul de izolare al lui Churchill – fără să modifice, totuși, opoziția lui necondiționată cu privire la iluziile politicii de împăciuire și la incoerențele reînarmării.

Intrarea nemților în Praga, urmată de primele cerințe formulate împotriva Poloniei, deschid larg ochii Parlamentului, ai presei, ai intelectualilor și ai mediului de afaceri. Se conștientizează brusc faptul că războiul era inevitabil, că Anglia nu era pregătită și că Churchill repeta acest lucru de șase ani, în toate modurile posibile. Întrucât aveau, cu siguranță, să fie nevoiți să înfrunte o dictatură extrem de bine înarmată, se puteau lipsi, oare, de un războinic cu experiență cum era Churchill? Unii credeau că nu, iar discursurilor lui în Camera Comunelor li s-a dat mai multă ascultare, în vreme ce mariile ziare naționale au început să ceară revenirea lui la guvernare: în aprilie, unul după altul, *Daily Telegraph*, *Evening Advertiser* și, respectiv, *Sunday Pictorial*; în mai, *News Chronicle*² și *Time and Tide*; în iulie, *Yorkshire Post*, *Observer*, *Sunday Graphic*, *Daily Mail*, *Evening Standard* și chiar *Manchester Guardian* îi cereau prim-ministrului Chamberlain să „facă loc patriotismului înaintea nemulțumirilor personale”³.

De fapt, nu era vorba chiar de nemulțumiri personale – deși acestea abundau în sânul establishment-ului conservator. Adevărul

¹ M. Gilbert, *Winston S. Churchill*, Heinemann, Londra, 1976, vol. V, p. 1012.

² Pe 10 mai, *News Chronicle* a publicat un sondaj care arăta că 56% dintre cei intervievați își doreau includerea lui Churchill în guvern (26% erau împotriva și 18% nu aveau nicio părere).

³ *Manchester Guardian*, 3 iulie 1939. Sub presiunea Parlamentului și a anumitor miniștri, Chamberlain a fost nevoit să pună în aplicare trei măsuri pe care Churchill le preconizase cu doi ani înainte: recrutarea, numirea unui ministru al aprovizionării și începutul negocierilor cu URSS; dar totul a fost realizat cu o lipsă de entuziasm care a asigurat practic ineficiența lor.

este că Chamberlain se temea ca nu cumva deputatul de Epping să ajungă să îi domine rapid guvernul și, mai ales, consideră, la fel ca miniștrii lui, Simon, Hoare și Halifax, că venirea la putere a lui Churchill ar fi fost un mesaj de război adresat Berlinului. Or, în ciuda norilor amenințători care se strângău deasupra Europei, Chamberlain căuta încă pacea cu orice preț – exceptând pierderea funcției sale. Acesta este motivul pentru care emisarii lui sporesc, de-a lungul verii, gesturile conciliante față de Führer, în paralel făcând discret presiuni asupra polonezilor să negocieze cu Berlinul¹. Dar încheierea pactului germano-sovietic din 23 august și invadarea Poloniei la 1 septembrie pun capăt brutal iluziilor oficiale: confruntat cu perspectiva unei fronde în sânul guvernului și a majorității parlamentare, Chamberlain nu are altă opțiune decât declararea războiului. Și pentru toată lumea, până și pentru cei mai implacabili adversari ai lui Churchill, înfruntarea unui conflict major era de neconceput în lipsa singurului politician care cunoștea războiul, nu se temea de el și știa să îl poarte. Atunci când începe Al Doilea Război Mondial, Winston Churchill este numit în funcția pe care o ocupase cu un sfert de veac înainte, aceea de Prim Lord al Amiralității.

Pentru Churchill, nu poate exista un „război ciudat“: navele lui urmăresc fără milă *Kriegsmarine* (marina de război germană – n.red.), suferă pierderi semnificative, dar obțin o victorie răsunătoare împotriva cuirasatului *Graf Spee* la Rio de la Plata; activismul lui, precum și discursurile grandilocvente în Parlament și la BBC, produc un efect extraordinar asupra moralului simplilor cetăteni, militariilor, deputaților și chiar al miniștrilor. Intervențiile sale constante în treburile tuturor colegilor, precum și nenumăratele planuri de ofensivă pe care îi le propune prim-ministrului, au, fără doar și poate, efectul revigorării unui guvern nu prea războinic, dar

¹ Pentru a nu pune în aplicare garanția oferită imprudent Poloniei în luna aprilie.

îl sperie și pe prim-ministru, care vrea să evite „provocarea Germaniei“, sperând confuz ca războiul să se încheie fără a fi realmente nevoie să îl poarte... Cum și majoritatea miniștrilor sunt exasperați de intervențiile destul de incoerente ale Primului Lord în domeniile lor de competență¹, trebuie să recunoaștem că Churchill nu prea se bucură de popularitate în sânul guvernului. Cu siguranță, este mult mai popular în rândul englezilor, dar, în decembrie 1939, un sondaj arăta că 63,78% dintre britanici susțineau politica de expectativă a lui Neville Chamberlain – și că acesta din urmă era preferat ca prim-ministru de 51,69% dintre ei, contra doar 30,27% care se arătau în favoarea lui Churchill (iar 18% nu aveau nicio părere)².

Prim-ministru în mod implicit

Declanșarea operațiunilor militare active pe continent va schimba situația: după ce, la începutul lui aprilie, *Wehrmachtul* cucerește Norvegia printr-o operațiune-fulger, Corpul Expediționar britanic, slab pregătit, care încearcă să îi gonească, eșuează la Narvik și suferă o înfrângere teribilă la Trondheim. Ies astfel dur în relief strategia șovăitoare a liderilor britanici și lipsurile soldaților lor, fapt care creează un început de panică în rândul populației și al reprezentanților poporului. Cu toții văd apropiindu-se de Insulele Britanice spectrul hidros al înfrângerii, lucru care explică scăderea vertiginioasă a popularității lui Neville Chamberlain³ și retorica inflăcărată a dezbatelor din Camera Comunelor pe 7 și 8 mai 1940 – la

¹ Sau de incompetență, după caz.

² BIPO, din 1938 până în 1946, *op. cit.*, # 65, decembrie 1939.

³ Doar 32,75% dintre persoanele întrebate în mai 1940 erau de acord cu politica lui Chamberlain, versus 59,78% care erau împotrivă. (BIPO, *op. cit.*, # 69, mai 1940).

încheierea cărora prim-ministrul va demisiona¹. După opinia tuturor partidelor, lordul Halifax este considerat cel mai potrivit succesor, dar acesta refuză, iar funcția îi revine lui Winston Churchill – în mod implicit, într-o anumită măsură.

Accesul la puterea supremă al deputatului și Prim Lordului Churchill nu produce un entuziasm delirant în *establishment*-ul politic și administrativ britanic – după cum va mărturisi unul dintre secretarii lui Chamberlain, John Colville: „La nr. 10 [Downing Street], am sperat mult ca regele să facă apel la lordul Halifax; dar Churchill fusese ales și am privit cu oarecare retinență venirea acolișilor lui Bracken, Lindemann și Desmond Morton². [...] Țara ajunsese pe mâna unui aventure, genial, desigur, și orator convingător, dar un ins ai cărui prieteni și partizani nu erau niște oameni cărora să le încredințăm frâiele afacerilor de stat în ceasul unei mari primejdii. Rareori venirea la putere a unui prim-ministru a stârnit atâtea îndoieri în cadrul *establishment*-ului și atâtă convingere că îndoielile urmău să fie justificate³.

Ca mulți dintre colegii lui, John Colville își va recunoaște repede greșeala: după ce formează un guvern de coaliție în care este deopotrivă lider și ministru al apărării, Churchill își propune să transforme țara într-o fortăreață; energia lui este inepuizabilă, discursurile lui mobilizează țara, din Westminster și Whitehall până în cel mai mic cătun din Insulele Britanice; entuziasmul, îndemnurile,

¹ Nu s-a ajuns la minoritate pentru că 281 de deputați au votat pentru guvernul lui și doar 200 împotrivă. Dar între aceștia din urmă, 33 erau conservatori, în vreme ce 60 s-au abținut. În fața acestei sfidări evidente, Chamberlain a înțeles nevoie de a forma un guvern de coaliție pentru a continua războiul, dar laburiștii și liberalii au refuzat să facă parte din el atâtă vreme cât Chamberlain se regăsea în fruntea lui.

² Lordul Halifax, deși era un moderat model, i-a numit chiar „gangsteri”...

³ John Wheeler-Bennett (ed.), *Action This Day. Working with Churchill*, Macmillan, Londra, 1968, p. 49.

instrucțiunile lui sunt transmise constant secretarilor, miniștrilor, funcționarilor, diplomaților șișefilor Statului-Major. Chiar și atunci când armatele franceze și britanice sunt învinse crunt pe continent, la sfârșitul lui mai 1940, Churchill se prezintă drept garantul luptei desperate împotriva nazismului, indiferent de șansele de succes. Totuși, în guvernul lui există câteva personalități marcante, precum Chamberlain și Halifax, care se declară, mai mult sau mai puțin discret, în favoarea unor negocieri indirekte cu Hitler. Dar, în cadrul reuniunilor Cabinetului de Război, dintre 26 și 28 mai, aceștia sunt reduși la tăcere de abilitatea, elocvența și puterea de convingere a prim-ministrului¹.

Până la mijlocul lunii iunie 1940, succesul evacuării forțelor aliata de la Dunkerque, peripețiile Bătăliei din Franța, cooperarea sinceră și loială a miniștrilor laburiști² și răsunetul considerabil al discursurilor pronunțate de Churchill atât la BBC, cât și în Parlament, sfârșesc prin a pune capăt oricărei opoziții fățișe la adresa politicii sale. Cu toate acestea, nu se întâmplă la fel și cu opozițiile secrete, după cum consemnează ambasadorul Suediei, Björn Prytz, în seara de 17 iunie, într-o telegramă trimisă ministrului de externe, Günther: „În cadrul unei întrevederi de astăzi cu [Subsecretarul de Stat] Butler, acesta mi-a confirmat că [...] atitudinea oficială a Marii Britanii ar fi pentru moment ca războiul să continue, dar m-a asigurat că va fi luată în calcul și încheierea unei păci de compromis, în cazul în care s-ar ivi anumite posibilități de a obține condiții rezonabile. Stop. Nu vor permite niciunei persoane care ar dori să ia măsuri extreme să se interpună³. Stop. [...] În cadrul întrevederii,

¹ CAB 65/13, WM (40) 139, 151, 179, 180, 187; 26-27/5/1940 (Confidential Annex); WM (40) 145/1, 28/5/1940.

² Mai ales Attlee, Greenwood și Bevin; primii doi fuseseră inclusi în Cabinetul de Război.

³ Aluzie evidentă la Churchill însuși.

Butler a fost convocat de Halifax, care m-a asigurat că rațiunea, și nu bravada, avea să dicteze politica guvernului britanic¹. [...] A mai adăugat că acest lucru nu trebuie interpretat drept o căutare a păcii cu orice preț. [...] Din întâlnirile mele cu alți lideri ai parlamentarilor, pare să reiasă că se așteaptă ca într-un viitor apropiat să se prezinte perspective de negociere. Stop. Eventual după 28 iunie. Stop. Halifax ar putea să îi urmeze lui Churchill².

O opoziție în ambuscadă

Desigur, acest lucru nu se va întâmpla, iar Halifax va fi nevoie să facă *mea culpa* respingând personal propunerile de pace ale lui Hitler pe 22 iulie. În plus, încercările din Bătălia Angliei, curajul piloților aliați, discursurile strălucite ale lui Churchill și vizitele lui frecvente în zonele cu populație sinistrată îi vor propulsat popularitatea la cotele cele mai înalte³. Totuși, chiar după eșecul ofensivei aeriene germane și după primele semne ale faptului că dușmanii renunțaseră la planurile lor de debarcare, nu lipsesc indicile unei opoziții surde față de Churchill în sănul *establishment-ului*; astfel, fostul lider liberal, Lloyd George, declară în toamnă: „Voi aștepta cădereea lui Churchill” și, într-o scrisoare adresată ducelui de Bedford, preconiza: „negocieri de pace cu Germania după Bătălia Angliei”⁴.

¹ Ambasadorul reproduce apoi spusele lui Halifax în versiunea originală din engleză: „Common sense and not bravado would dictate the British government's policy”.

² Chiffer-London-UD 723, 17/6. HP 39 A, Telegrammet Prytz til UD/Günther, 17/6/40. Reprodus în Wilhelm Carlgren, *Svensk Utrikespolitik 1939-1945*, Allmänna Förlaget, Stockholm, 1973, p. 194.

³ 87,36 % pentru în luna iulie 1940... (BIPO, *op. cit.* # 71, iulie 1940).

⁴ Colin Cross (ed.), *Life with Lloyd George*, Macmillan, Londra, 1975, p. 281; David Reynolds, *From World War to Cold War*, Oxford University Press, Oxford, 2006, p. 79.

Churchill știe din experiență că lumea politică este nemiloasă și că mulți alții, pe lângă Lloyd George, așteaptă primele dezastre militare pentru a-l destabiliza și a-l obliga să demisioneze.

Este adevărat că presa are o mare contribuție și, după eșecul de la Dakar, din septembrie¹, ea atacă vehement guvernul – după exemplul lui *Daily Mirror*, care denunță o „greșală de calcul grosolană” și adaugă: „Odată cu Dakar, am atins cu siguranță abisurile imbecilității”². Dar Churchill, conștient de influența presei asupra unei opinii publice care deține mult prea puține informații certe, își atacă imediat detractorii, declarând în Camera Comunelor, pe 8 octombrie: „Critica este adesea utilă atunci când este constructivă, riguroasă și bine informată. Dar tonul folosit de unele organe de presă – din fericire nu foarte numeroase – când evocă episodul din Dakar și alte cheстиuni mult mai grave este atât de agresiv și de veninos că ar fi aproape indecent și dacă s-ar adresa dușmanului”³.

Iată cum liniștește, pentru o vreme, înflăcărarea adversarilor – mai ales că, după moartea lui Chamberlain în noiembrie, Churchill îl urmează în funcția de șef al partidului conservator⁴ –, dar bănuiește că prezența lui în funcția de prim-ministru depinde de succesul armatei britanice în diferitele teatre de război. Or, în primele luni ale anului 1941, victoriile sunt rare și înfrângerile numeroase – mai ales în Libia, Grecia și Creta, unde soldații Maiestății

¹ Între 23 și 25 septembrie 1940, o forță navală britanică comportând elemente franceze, sub conducerea generalului de Gaulle, încearcă să obțină rălierea Dakarului la Franța Liberă, dar se lovește de o rezistență încăpățănată a partizanilor Guvernului de la Vichy ai guvernatorului Boisson și trebuie, în cele din urmă, să se retragă, cu pierderi considerabile.

² *Daily Mirror*, 27 septembrie 1940. Există articole la fel de virulente și în *Times*, *Evening Standard*, *Daily Mail*, *New Statesman*, *Guardian* și *Observer*.

³ Camera Comunelor, Dezbaterile parlamentare, vol. 365, col. 298-301, 8/10/1940.

⁴ În vreme ce „împăciutorii” (*peasers*), lordul Halifax și Samuel Hoare, sunt exilați la Washington și, respectiv, la Madrid.